

नेपाल राजपत्र

श्री ५ को सरकारद्वारा प्रकाशित

खण्ड ५१) काठमाडौं, भदौ ६ गते २०५८ साल (अतिरिक्ताङ्क २८

भाग २

श्री ५ को सरकार

कानून, न्याय तथा संसदीय व्यवस्था मन्त्रालय

श्री ५ महाराजाधिराज ज्ञानेन्द्र वीर विक्रम शाहदेवको शासनकालको पहिलो वर्षमा संसदले बनाएको तल लेखिए बमोजिमको ऐन सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशन गरिएको छ ।

२०५८ सालको ऐन नं. २

स्वस्तिश्री गिरिराजचक्रचूडामणि नरनारायणेत्यादि
विविध विरुदावली विराजमान मानोन्नत महेन्द्रमाला परम
नेपालप्रतापभास्कर ओजस्विराजन्य परम गौरवमय तेजस्वी
त्रिभुवनप्रजातन्त्रश्रीपद परम उज्ज्वल कीर्तिमय नेपालश्रीपद
परम प्रोज्ज्वल नेपालतारा परम पवित्र ॐरामपट्ट परम
ज्योतिर्मय सुविख्यात त्रिशक्तिपट्ट परम सुप्रसिद्ध प्रबल
गोरखादक्षिणबाहु परमाधिपति अतिरथी परम सेनाधिपति श्री
श्री श्री श्री श्रीमन्महाराजाधिराज ज्ञानेन्द्र वीर विक्रम शाहदेव
देवानाम् सदा समरविजयिनाम् ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

स्थानीय प्रशासन ऐन, २०२८ लाई संशोधन गर्न बनेको ऐन

प्रस्तावना : स्थानीय प्रशासन ऐन, २०२८ लाई संशोधन गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

श्री ५ महाराजाधिराज ज्ञानेन्द्र वीर विक्रम शाहदेवको शासनकालको पहिलो वर्षमा संसदले यो ऐन बनाएकोछ ।

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ : (१) यस ऐनको नाम “स्थानीय प्रशासन (चौथो संशोधन) ऐन, २०५८” रहेकोछ ।

(२) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. स्थानीय प्रशासन ऐन, २०२८ को दफा २ मा संशोधन : स्थानीय प्रशासन ऐन, २०२८ (यसपछि “मूल ऐन” भनिएको) को दफा २ को खण्ड (क) पछि देहायको खण्ड (क१) थपिएकोछ :-

“(क१) “क्षेत्रीय प्रशासक” भन्नाले दफा ४क. को उपदफा (२) बमोजिम नियुक्त क्षेत्रीय प्रशासक सम्झनु पर्छ ।”

३. मूल ऐनको परिच्छेद-२ मा संशोधन : मूल ऐनको परिच्छेद-२ को सट्टा देहायको परिच्छेद-२ राखिएकोछ :-

“परिच्छेद-२

विकासक्षेत्र, अञ्चल तथा जिल्ला विभाजन

३. विकासक्षेत्र, अञ्चल तथा जिल्ला विभाजन :

(१) नेपाल अधिराज्यलाई अनुसूचीमा उल्लेख भए बमोजिम विकासक्षेत्र, अञ्चल तथा जिल्लाहरूमा विभाजन गरिएकोछ ।

(२) प्रत्येक विकासक्षेत्र, अञ्चल तथा जिल्लाको सिमाना र सदरमुकाम श्री ५ को सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी तोकिदिए बमोजिम हुनेछ ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(३) यस अघि कायम भैरहेको जिल्लाको सिमाना र सदरमुकाम श्री ५ को सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी अन्यथा व्यवस्था नगरेसम्म साविकै बमोजिम कायम रहनेछ ।”

४. मूल ऐनको परिच्छेद-३ को शीर्षकमा संशोधन : मूल ऐनको परिच्छेद-३ को शीर्षकको सट्टा देहायको शीर्षक राखिएकोछ :-

“क्षेत्रीय र जिल्ला प्रशासन”

५. मूल ऐनमा दफा ४क., ४ख., ४ग. र ४घ. थप : मूल ऐनको दफा ४ पछि देहायका दफा ४क., ४ख., ४ग. र ४घ. थपिएका छन् :-

“४क. क्षेत्रीय प्रशासन : (१) प्रत्येक विकासक्षेत्रमा देहाय बमोजिम एउटा क्षेत्रीय प्रशासन कार्यालय रहनेछ :-

- (क) क्षेत्रीय प्रशासन कार्यालय, पूर्वाञ्चल विकासक्षेत्र, धनकुटा ।
- (ख) क्षेत्रीय प्रशासन कार्यालय, मध्यमाञ्चल विकासक्षेत्र, हेटौँडा ।
- (ग) क्षेत्रीय प्रशासन कार्यालय, पश्चिमाञ्चल विकासक्षेत्र, पोखरा ।
- (घ) क्षेत्रीय प्रशासन कार्यालय, मध्यपश्चिमाञ्चल विकासक्षेत्र, सुर्खेत ।
- (ङ) क्षेत्रीय प्रशासन कार्यालय, सुदूरपश्चिमाञ्चल विकासक्षेत्र, दिपायल ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएकोछ, मात्र लागु हुनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको क्षेत्रीय प्रशासन कार्यालयको प्रमुख प्रशासकीय अधिकारीको रूपमा श्री ५ को सरकारले निजामती सेवाको राजपत्राङ्कित विशिष्ट श्रेणीको एकजना क्षेत्रीय प्रशासक नियुक्ति गर्नेछ ।

४ख. क्षेत्रीय प्रशासकको काम, कर्तव्य र अधिकार : (१) श्री ५ को सरकारको नीति र निर्देशन अनुरूप समन्वयात्मक तरिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र सामान्य प्रशासन सञ्चालन गर्ने गराउने क्षेत्रीय प्रशासकको उत्तरदायित्व हुनेछ ।

(२) क्षेत्रीय प्रशासकको अन्य काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-

- (क) आफ्नो क्षेत्रभित्र शान्ति सुरक्षा र सुव्यवस्था कायम राख्ने, राख्न लगाउने,
- (ख) आफ्नो क्षेत्रभित्रको जिल्ला प्रशासन कार्यालयहरूको कार्य सञ्चालनमा रेखदेख र समन्वय गर्ने,
- (ग) आफ्नो क्षेत्रभित्रको क्षेत्रीय तथा जिल्ला कार्यालयहरूको कामलाई सेवामुखी र मितव्ययी बनाउन तथा ढिलासुस्ती, लापरवाही, भ्रष्टाचार आदि हुन नदिन आवश्यक कारवाही गर्ने, गराउने,

(घ) अन्य कानूनमा व्यवस्था भएकोमा सोही बमोजिम हुने गरी सो बाहेक आफ्नो क्षेत्रभित्रको सरकारी तथा सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षण, रेखदेख तथा मर्मत, सम्भार गर्ने, गराउने,

(ङ) आफ्नो क्षेत्रभित्रको शान्ति सुरक्षा सम्बन्धी वस्तुस्थितिको यथार्थ जानकारी नियमित रूपमा श्री ५ को सरकारलाई उपलब्ध गराउने,

(च) सम्बन्धित प्रमुख जिल्ला अधिकारीबाट आफ्नो क्षेत्रभित्र जोडिएको विदेशी मुलुकको सिमानाको आवधिक निरीक्षण गर्न लगाई श्री ५ को सरकार समक्ष प्रतिवेदन पेश गर्ने र सीमावर्ती क्षेत्रमा हुने आपराधिक क्रियाकलापहरूको नियन्त्रणमा स्थानीय प्रशासनको प्रभावकारिता बढाउन आवश्यक व्यवस्था मिलाउने,

(छ) आफ्नो क्षेत्रभित्रका दुई वा दुईभन्दा बढी जिल्लाहरू बीच कायम रहेको सिमाना, बाटो, कुलो, पैनी, खानेपानी आदि सार्वजनिक सरोकारको विषयमा आपसी मतभेद वा विवाद उत्पन्न भएमा सम्बन्धित पक्षहरू राखी निराकरणको लागि आवश्यक व्यवस्था गर्ने,

(ज) दैवीप्रकोप, महामारी, भोकमरी जस्ता विषम परिस्थिति नियन्त्रण एवं व्यवस्थापन गर्न आवश्यक व्यवस्था गर्ने, गराउने,

(झ) आफ्नो क्षेत्रभित्रका कारागारहरूको नियमित निरीक्षण गरी सुसञ्चालनको आवश्यक व्यवस्था मिलाउने र कैदीहरूको कैद माफीको लागि सिफारिस गर्ने,

(ञ) विकास क्षेत्रभित्र राष्ट्रियता अभिवृद्धि गरी नेपाली जनताबीच मेलमिलाप र आपसी सद्भावद्वारा एकता कायम गर्न आवश्यक पर्ने कार्यहरू गर्ने,

(ट) श्री ५ को सरकारले समय समयमा दिएका आदेश तथा निर्देशन अनुसार अन्य काम कारबाही गर्ने, गराउने तथा त्यसको अनुगमन गर्ने ।

४ग. क्षेत्रीय सुरक्षा समिति : (१) प्रत्येक क्षेत्रमा शान्ति सुरक्षा र सुव्यवस्था कायम गर्ने काममा सहयोग पुऱ्याउन देहाय बमोजिमको एक क्षेत्रीय सुरक्षा समिति रहनेछ :-

- (क) क्षेत्रीय प्रशासक - अध्यक्ष
- (ख) शाही नेपाली सेनाको स्थानीय प्रमुख - सदस्य
- (ग) क्षेत्रीय प्रहरी कार्यालयको प्रमुख - सदस्य
- (घ) सशस्त्र प्रहरी कार्यालयको स्थानीय प्रमुख - सदस्य
- (ङ) राष्ट्रिय अनुसन्धान विभागको सम्बन्धित विकासक्षेत्र हेर्ने कार्यालयको प्रमुख - सदस्य-सचिव

(२) क्षेत्रीय सुरक्षा समितिको बैठकमा क्षेत्रीय प्रशासकले आवश्यकता अनुसार क्षेत्रभित्रका अन्य कार्यालयका पदाधिकारीलाई आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएको छ, मात्र लागु हुनेछ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको समितिको बैठक आवश्यकता अनुसार अध्यक्षले बोलाउन सक्नेछ ।

४घ. क्षेत्रीय प्रशासकको नियन्त्रणमा रही काम गर्नु पर्ने : आफ्नो क्षेत्रमा शान्ति सुरक्षा कायम गर्ने कामको लागि क्षेत्रीय प्रहरी कार्यालयले क्षेत्रीय प्रशासकको प्रत्यक्ष नियन्त्रण र निर्देशनमा रही काम गर्नु पर्नेछ ।”

६. मूल ऐनको दफा ५ मा संशोधन : मूल ऐनको दफा ५ को उपदफा (१) मा रहेका “निर्देशन बमोजिम” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “निर्देशन तथा क्षेत्रीय प्रशासकको सामान्य रेखदेखमा रही” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

७. मूल ऐनको दफा ६ मा संशोधन : मूल ऐनको दफा ६ को,-

(१) उपदफा (१) पछि देहायको उपदफा (१क) थपिएकोछ :-

“(१क) उपदफा (१) बमोजिम शान्ति सुरक्षा कायम गर्ने सम्बन्धमा भए गरेका काम कारवाहीको जानकारी प्रमुख जिल्ला अधिकारीले क्षेत्रीय प्रशासक तथा गृह मन्त्रालयलाई तुरुन्त दिनु पर्नेछ र सो सम्बन्धमा क्षेत्रीय प्रशासकले दिएको निर्देशनको पालना गर्नु प्रमुख जिल्ला अधिकारीको कर्तव्य हुनेछ ।”

(२) उपदफा (२) को सट्टा देहायको उपदफा (२) राखिएकोछ :-

“(२) आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्रको कुनै ठाउँमा गम्भीर अशान्ति भएको छ वा हुने

आधिकारिकता मुद्रा(६) विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

सम्भावना छ र सो ठाउँमा भैरहेको अशान्ति रोक्न वा अशान्ति हुन नदिन अन्य प्रहरीको मद्दतबाट मात्र सम्भव छैन भन्ने प्रमुख जिल्ला अधिकारीलाई लागेमा यस सम्बन्धी कारण तथा आधार खुलाई निजले स्थानीय वा नजिकको सशस्त्र प्रहरी वा अवस्था अनुसार शाही नेपाली सेनाको मद्दत माग्न सक्नेछ । त्यसरी सशस्त्र प्रहरी वा शाही नेपाली सेनाको मद्दत मागेकोमा क्षेत्रीय प्रशासक र गृह मन्त्रालयलाई चौबीस घण्टाभित्र सबैभन्दा छिटो साधनद्वारा त्यसको सूचना दिनु पर्नेछ ।”

- (३) उपदफा (२) पछि देहायको उपदफा (२क) थपिएकोछ :-

“(२क) आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्रको सिमाना जोडिएका दुई वा दुईभन्दा बढी जिल्लाहरूमा गम्भीर अशान्ति भएको छ वा हुने सम्भावना छ र सो ठाउँमा भैरहेको अशान्ति रोक्न वा अशान्ति हुन नदिन अन्य प्रहरीको मद्दतबाट मात्र सम्भव छैन भन्ने क्षेत्रीय प्रशासकलाई लागेमा निजले स्थानीय वा नजिकको सशस्त्र प्रहरी वा अवस्था अनुसार शाही नेपाली सेनाको मद्दत माग्न सक्नेछ । त्यसरी सशस्त्र प्रहरी वा शाही नेपाली सेनाको मद्दत मागेकोमा सम्बन्धित प्रमुख जिल्ला अधिकारीलाई र गृह मन्त्रालयलाई चौबीस घण्टाभित्र सबैभन्दा छिटो साधनद्वारा त्यसको सूचना दिनु पर्नेछ ।”

- (४) उपदफा (७) को सट्टा देहायको उपदफा (७) राखिएकोछ :-

“(७) प्रत्येक जिल्लामा शान्ति सुरक्षा र सुव्यवस्था गर्ने काममा सहयोग पुऱ्याउन देहाय बमोजिमको एक जिल्ला सुरक्षा समिति रहनेछ :-

(क) प्रमुख जिल्ला
अधिकारी

- अध्यक्ष

- (ख) शाही नेपाली
सेनाको स्थानीय
प्रमुख - सदस्य
- (ग) जिल्ला प्रहरी
कार्यालयको प्रमुख - सदस्य
- (घ) सशस्त्र प्रहरी
कार्यालयको स्थानीय
प्रमुख - सदस्य
- (ङ) राष्ट्रिय अनुसन्धान
विभागको
जिल्लास्थित
कार्यालयको प्रमुख - सदस्य-सचिव

(५) उपदफा (८) झिकिएकोछ ।

८. मूल ऐनको दफा ६क मा संशोधन : मूल ऐनको दफा ६क को उपदफा (६) मा रहेका "श्री ५ को सरकार, गृह मन्त्रालयलाई" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "क्षेत्रीय प्रशासक र गृह मन्त्रालयलाई" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।
९. मूल ऐनको दफा ६ख मा संशोधन : मूल ऐनको दफा ६ख को उपदफा (४) मा रहेका "श्री ५ को सरकार, गृह मन्त्रालयलाई" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "क्षेत्रीय प्रशासक र गृह मन्त्रालयलाई" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।
१०. मूल ऐनको दफा ७ मा संशोधन : मूल ऐनको दफा ७ को ठाउँ ठाउँमा रहेका "श्री ५ को सरकार, गृह मन्त्रालयमा" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "क्षेत्रीय प्रशासक र गृह मन्त्रालयमा" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।
११. मूल ऐनको दफा ९ मा संशोधन : मूल ऐनको दफा ९ को,-
- (१) उपदफा (१) मा रहेका "एक सय रुपैयाँसम्म" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "एक हजार रुपैयाँसम्म" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

(२) उपदफा (४) मा रहेका “श्री ५ को सरकार, वन मन्त्रालयले” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयले” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

१२. मूल ऐनको दफा ११ मा संशोधन : मूल ऐनको दफा ११ को, -

(१) उपदफा (३) पछि देहायको उपदफा (३क) थपिएकोछ :-

“(३क) यो ऐन वा अन्य प्रचलित कानून बमोजिम आफूलाई प्राप्त अधिकारमध्ये सबै वा केही अधिकार क्षेत्रीय प्रशासकले प्रमुख जिल्ला अधिकारी वा आफ्नो मातहतका कुनै अधिकृतलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ र यसरी अधिकार प्रत्यायोजन गरेको सूचना गृह मन्त्रालयलाई तुरुन्त दिनु पर्नेछ ।”

(२) उपदफा (४) मा रहेका “श्री ५ को सरकार, गृह मन्त्रालयलाई” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “क्षेत्रीय प्रशासक र गृह मन्त्रालयलाई” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

१३. अनुसूचीमा संशोधन : मूल ऐनको अनुसूचीको सट्टा यसै साथ संलग्न अनुसूची राखिएकोछ ।

१४. बचाउ : मिति २०५७ साल माघ ९ गते जारी भएको स्थानीय प्रशासन (चौथो संशोधन) अध्यादेश, २०५७ बमोजिम भए गरेको काम कारबाही यसै ऐन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

१५. स्थानीय प्रशासन (चौथो संशोधन) अध्यादेश, २०५७ निष्क्रिय भएपछि त्यसको परिणाम : स्थानीय प्रशासन (चौथो संशोधन) अध्यादेश, २०५७ निष्क्रिय भएपछि अर्को अभिप्राय नदेखिएमा सो निष्क्रियताले, -

(क) सो अध्यादेश निष्क्रिय हुँदाको वखत चल्ती नभएको वा कायम नरहेको कुनै कुरा पनि जगाउने छैन ।

- (ख) सो अध्यादेश बमोजिम चालू भएको कुरा वा सो बमोजिम रीत पुऱ्याई अघि नै गरिएको कुनै काम वा भोगिसकेको कुनै कुरालाई असर पार्ने छैन ।
- (ग) सो अध्यादेश बमोजिम पाएको, हासिल गरेको वा भोगेको कुनै हक, सुविधा, कर्तव्य वा दायित्वमा असर पार्ने छैन ।
- (घ) सो अध्यादेश बमोजिम गरिएको कुनै दण्ड, सजाय वा जफतलाई असर पार्ने छैन ।
- (ङ) माथि लेखिएको कुनै त्यस्तो हक, सुविधा, कर्तव्य, दायित्व वा दण्ड सजायका सम्बन्धमा गरिएको कुनै काम कारबाही वा उपायलाई असर पार्ने छैन र उक्त अध्यादेश कायम रहे सरह त्यस्तो कुनै कानूनी कारबाही वा उपायलाई पनि शुरु गर्न, चालू राख्न वा लागू गर्न सकिनेछ ।

अनुसूची

(दफा ३ को उपदफा (१) संग सम्बन्धित)

विकासक्षेत्र, अञ्चल र जिल्लाहरूको नाम

क्र.सं.	विकासक्षेत्र	अञ्चल	जिल्ला
१.	पूर्वाञ्चल विकासक्षेत्र	१. मेची	१. ताप्लेजुङ २. पाँचथर ३. इलाम ४. झापा
		२. कोशी	१. संखुवासभा २. तेह्रथुम ३. धनकुटा ४. भोजपुर ५. मोरङ ६. सुनसरी
		३. सगरमाथा	१. सोलुखुम्बु २. ओखलढुङ्गा ३. खोटाङ ४. उदयपुर ५. सप्तरी ६. सिराहा
२.	मध्यमाञ्चल विकासक्षेत्र	४. जनकपुर	१. दोलखा २. रामेछाप ३. सिन्धुली ४. धनुषा ५. महोत्तरी ६. सर्लाही

खण्ड ५१ अतिरिक्ताङ्क २८ नेपाल राजपत्र भाग २ मिति २०५८।५।६

५. बागमती	१. सिन्धुपाल्चोक
	२. रसुवा
	३. काभ्रेपलाञ्चोक
	४. भक्तपुर
	५. ललितपुर
	६. काठमाडौं
	७. नुवाकोट
	८. धादिङ
६. नारायणी	१. मकवानपुर
	२. रौतहट
	३. बारा
	४. पर्सा
	५. चितवन
३. पश्चिमाञ्चल विकासक्षेत्र	७. गण्डकी
	१. गोरखा
	२. तनहुँ
	३. मनाङ्ग
	४. लमजुङ्ग
	५. कास्की
	६. स्याङ्गजा
८. लुम्बिनी	१. गुल्मी
	२. पाल्पा
	३. अर्घाखाँची
	४. नवलपरासी
	५. रुपन्देही
	६. कपिलवस्तु

आधिकारिकता मुद्रण लिपि गवाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

खण्ड ५१ अतिरिक्ताङ्क २८ नेपाल राजपत्र भाग २ मिति २०५८।५।६

९. धौलागिरी

१. पर्वत

२. म्याग्दी

३. मुस्ताङ्ग

४. बाग्लुङ

४. मध्यपश्चिमाञ्चल विकासक्षेत्र १०. राप्ती

१. रुकुम

२. रोल्पा

३. प्यूठान

४. सल्यान

५. दाङ

११. कर्णाली

१. डोल्पा

२. जुम्ला

३. कालिकोट

४. मुगु

५. हुम्ला

१२. भेरी

१. जाजरकोट

२. दैलेख

३. सुर्खेत

४. बाँके

५. बर्दिया

५. सुदूरपश्चिमाञ्चल विकासक्षेत्र १३. सेती

१. बाजुरा

२. बझाङ्ग

३. अछाम

४. डोटी

५. कैलाली

आधिकारिकता मुद्रण विभाग (१५) प्रमाणित गरिएको छ, मात्र लागु हुनेछ।

खण्ड ५१ अतिरिक्ताङ्क २८ नेपाल राजपत्र भाग २ मिति २०५८।१।६

१४. महाकाली

१. दार्चुला

२. बैतडी

३. डडेलधुरा

४. कञ्चनपुर

लालमोहर सदर मिति: २०५८।१।६।४

आज्ञाले,

उदय नेपाली श्रेष्ठ

श्री ५ को सरकारको सचिव

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट गरिएको छ। मात्र लागु हुनेछ।

भाग २

श्री ५ को सरकार

कानून, न्याय तथा संसदीय व्यवस्था मन्त्रालय

श्री ५ महाराजाधिराज ज्ञानेन्द्र वीर विक्रम शाहदेवको शासनकालको पहिलो वर्षमा संसदले बनाएको तल लेखिए बमोजिमको ऐन सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशन गरिएको छ ।

२०५८ सालको ऐन नं. ३

स्वस्तिश्री गिरिराजचक्रचूडामणि नरनारायणेत्यादि
विविध विरुदावली विराजमान मानोन्नत महेन्द्रमाला परम
नेपालप्रतापभास्कर ओजस्विराजन्य परम गौरवमय तेजस्वी
त्रिभुवनप्रजातन्त्रश्रीपद परम उज्ज्वल कीर्तिमय नेपालश्रीपद
परम प्रोज्ज्वल नेपालतारा परम पवित्र ॐरामपट्ट परम
ज्योतिर्मय सुविख्यात त्रिशक्तिपट्ट परम सुप्रसिद्ध प्रबल
गोरखादक्षिणाबाहु परमाधिपति अतिरथी परम सेनाधिपति श्री
श्री श्री श्री श्रीमन्महाराजाधिराज ज्ञानेन्द्र वीर विक्रम शाहदेव
देवानाम् सदा समरविजयिनाम् ।

सशस्त्र प्रहरी बलको गठन र सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था गर्न बनेको
ऐन

प्रस्तावना : नेपाल अधिराज्यमा शान्ति र सुव्यवस्था कायम गरी
जनताको जीउ, धन र स्वतन्त्रताको संरक्षण गर्नको लागि सशस्त्र
प्रहरी बलको गठन र सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था गर्न वाञ्छनीय
भएकोले,

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएको छ, मात्र लागु हुनेछ।

श्री ५ महाराजाधिराज ज्ञानेन्द्र वीर विक्रम शाहदेवको
शासनकालको पहिलो वर्षमा संसदले यो ऐन बनाएकोछ ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ : (१) यस ऐनको नाम “सशस्त्र प्रहरी ऐन, २०५८” रहेकोछ ।

(२) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषा : विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा, -

(क) “राष्ट्रिय सुरक्षा परिषद्” भन्नाले नेपाल अधिराज्यको संविधान, २०४७ को धारा ११८ बमोजिमको राष्ट्रिय सुरक्षा परिषद् सम्झनु पर्छ ।

(ख) “केन्द्रीय सुरक्षा समिति” भन्नाले दफा ७ बमोजिमको केन्द्रीय सुरक्षा समिति सम्झनु पर्छ ।

(ग) “सशस्त्र प्रहरी सेवा” भन्नाले दफा ३ बमोजिम गठित सशस्त्र प्रहरी बल अन्तर्गतको सेवा सम्झनु पर्छ ।

(घ) “सशस्त्र प्रहरी” भन्नाले सशस्त्र प्रहरी सेवामा नियुक्त भएको व्यक्ति सम्झनु पर्छ ।

(ङ) “सशस्त्र प्रहरी अधिकृत” भन्नाले सशस्त्र प्रहरी सहायक निरीक्षक र सोभन्दा माथिको दर्जाको सशस्त्र प्रहरी अधिकृत सम्झनु पर्छ ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

- (च) “राजपत्राङ्कित अधिकृत” भन्नाले सशस्त्र प्रहरी निरीक्षक र सोभन्दा माथिको दर्जाको सशस्त्र प्रहरी अधिकृत सम्झनु पर्छ ।
- (छ) “आयोग” भन्नाले दफा ११ बमोजिम गठित सशस्त्र प्रहरी सेवा आयोग सम्झनु पर्छ ।
- (ज) “अख्तियारवाला” भन्नाले दफा १३ बमोजिम नियुक्ति गर्न सक्ने अधिकारी सम्झनु पर्छ ।
- (झ) “अन्य प्रहरी” भन्नाले प्रहरी ऐन, २०१२ अन्तर्गतको प्रहरी सम्झनु पर्छ ।
- (ञ) “सशस्त्र प्रहरी विशेष अदालत” भन्नाले दफा २८ वा दफा २९ बमोजिम गठित सशस्त्र प्रहरी विशेष अदालत सम्झनु पर्छ ।
- (ट) “सशस्त्र विद्रोह” भन्नाले कसैले हातहतियार प्रयोग गरी नेपाल अधिराज्यको सार्वभौमसत्ता, अखण्डता वा राष्ट्रिय एकतामा खलल पार्ने नियतले कुनै अव्यवस्था उत्पन्न गर्ने वा नेपाल अधिराज्यको सत्ता पल्टाउने वा नेपाल अधिराज्यको कार्य सञ्चालनमा बाधा विरोध उत्पन्न गर्ने उद्देश्यले गरिने कार्यलाई सम्झनु पर्छ ।
- (ठ) “तोकिएको” वा “तोकिए बमोजिम” भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद-२

सशस्त्र प्रहरी बलको गठन र सञ्चालन

३. सशस्त्र प्रहरी बलको गठन : (१) नेपाल अधिराज्यमा एक सशस्त्र प्रहरी बलको गठन गरिएकोछ ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएकोछ, मात्र लागु हुनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम गठित सशस्त्र प्रहरी बलमा रहने सशस्त्र प्रहरीको दरबन्दी संख्या श्री ५ को सरकारले तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(३) सशस्त्र प्रहरी महानिरीक्षक सशस्त्र प्रहरी बलको प्रमुख हुनेछ ।

(४) सशस्त्र प्रहरी बलको प्रधान कार्यालय काठमाडौं उपत्यकामा रहनेछ र मातहतका कार्यालयहरू तोकिए बमोजिम हुनेछन् ।

४. रेखदेख, नियन्त्रण र निर्देशन : (१) सशस्त्र प्रहरीको रखदेख गर्ने, नियन्त्रण गर्ने र निर्देशन दिने अधिकार श्री ५ को सरकारलाई हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम श्री ५ को सरकारलाई प्राप्त अधिकार श्री ५ को सरकारले मातहतका कुनै अधिकारीलाई आवश्यकता अनुसार प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

(३) श्री ५ को सरकार र उपदफा (२) बमोजिम अधिकार प्राप्त अधिकारीले दिएको आदेश तथा निर्देशनको पालना गर्नु सशस्त्र प्रहरीको कर्तव्य हुनेछ ।

५. सशस्त्र प्रहरीको प्रशासन : सशस्त्र प्रहरीको प्रशासन यो ऐन र यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम तथा अन्य प्रचलित कानून र श्री ५ को सरकारले समय समयमा दिएको निर्देशनको अधीनमा रही सशस्त्र प्रहरी महानिरीक्षक तथा तोकिएका अन्य सशस्त्र प्रहरी अधिकृतले सञ्चालन गर्नेछन् ।

६. सशस्त्र प्रहरीको सञ्चालन : (१) श्री ५ को सरकारले देहाय बमोजिमका कार्य गर्ने प्रयोजनको लागि सशस्त्र प्रहरी सञ्चालन गर्नेछ :-

(क) नेपाल अधिराज्यको कुनै भागमा भएको वा हुन सक्ने सशस्त्र संघर्ष नियन्त्रण गर्ने,

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

- (ख) नेपाल अधिराज्यको कुनै भागमा भएको वा हुन सक्ने सशस्त्र विद्रोह वा पृथक्तावादी गतिविधि नियन्त्रण गर्न,
- (ग) नेपाल अधिराज्यको कुनै भागमा भएको वा हुन सक्ने आतङ्ककारी गतिविधि नियन्त्रण गर्न,
- (घ) नेपाल अधिराज्यको कुनै भागमा भएको वा हुन सक्ने दङ्गा नियन्त्रण गर्न,
- (ङ) नेपाल अधिराज्यको कुनै भागमा भएको वा हुन सक्ने दैवी प्रकोप र महामारीबाट पीडितको उद्धारमा सहयोग पुर्याउन,
- (च) नेपाल अधिराज्यको कुनै नागरिक वा अरु कसैलाई अपहरण गरिएमा अपहरित व्यक्तिको उद्धार गर्न वा अन्य कुनै किसिमको जघन्य तथा गम्भीर अपराध घटेमा वा गम्भीर प्रकृतिको अशान्ति भएमा वा हुने आशङ्का भएमा त्यसलाई नियन्त्रण गर्न,
- (छ) नेपाल अधिराज्यको सीमा सुरक्षा गर्न,
- (ज) बाह्य आक्रमणको अवस्थामा शाही नेपाली सेनाको मातहतमा रही सहयोग गर्न,
- (झ) श्री ५ को सरकारले तोकेको सार्वजनिक महत्वका भवन, संरचना र अन्य स्थल आदिको सुरक्षा गर्न

- (अ) श्री ५ को सरकारले सुरक्षा दिनु पर्ने ठहर्‍याएका व्यक्ति र तोकेको संस्था आदिको सुरक्षा गर्न,
- (ट) यो ऐन र यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियममा उल्लेख भएका वा अन्य प्रचलित कानून बमोजिम तोकिएका कार्यहरू गर्न,
- (ठ) श्री ५ को सरकारले समय समयमा तोके बमोजिमका अन्य कार्यहरू गर्न ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम श्री ५ को सरकारले नेपाल अधिराज्यको कुनै भागमा सशस्त्र प्रहरी सञ्चालन गरेकोमा हप्तामा कम्तीमा एकपटक त्यस क्षेत्रमा सञ्चालन भएका सशस्त्र प्रहरीको संख्या र सशस्त्र प्रहरीले गरिरहेको काम कारवाहीको सम्बन्धमा राष्ट्रिय सुरक्षा परिषद् र केन्द्रीय सुरक्षा समितिलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम श्री ५ को सरकारलाई प्राप्त अधिकार श्री ५ को सरकारले मातहतका कुनै विशिष्ट श्रेणीको अधिकारीलाई आवश्यकता अनुसार प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम अधिकार प्राप्त अधिकारीले नेपाल अधिराज्यको कुनै भागमा सशस्त्र प्रहरी सञ्चालन गरेकोमा हप्तामा कम्तीमा एकपटक त्यस क्षेत्रमा सञ्चालन भएका सशस्त्र प्रहरीको संख्या र सशस्त्र प्रहरीले गरिरहेको काम कारवाहीको सम्बन्धमा श्री ५ को सरकारलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम प्राप्त जानकारी श्री ५ को सरकारले राष्ट्रिय सुरक्षा परिषद् र केन्द्रीय सुरक्षा समितिलाई दिनु पर्नेछ ।

७. केन्द्रीय सुरक्षा समिति : (१) दफा ६ को उपदफा (१) को प्रयोजनको लागि श्री ५ को सरकारलाई आवश्यक सुझाव दिन देहाय बमोजिमका अध्यक्ष तथा सदस्यहरू रहेको केन्द्रीय सुरक्षा समिति रहनेछ :-

- (क) गृह मन्त्री वा राज्यमन्त्री - अध्यक्ष
- (ख) बलाधिकृत, शाही नेपाली सेना - सदस्य
- (ग) सचिव, रक्षा मन्त्रालय - सदस्य
- (घ) सचिव, गृह मन्त्रालय - सदस्य
- (ङ) प्रहरी महानिरीक्षक - सदस्य
- (च) सशस्त्र प्रहरी महानिरीक्षक - सदस्य
- (छ) प्रमुख, राष्ट्रिय अनुसन्धान विभाग - सदस्य
- (ज) सहसचिव, गृह मन्त्रालय - सदस्य-सचिव

(२) केन्द्रीय सुरक्षा समितिको बैठकमा आवश्यकता अनुसार अन्य सम्बन्धित अधिकारीलाई आमन्त्रण गर्न सकिनेछ ।

८. शाही नेपाली सेनाको नियन्त्रणमा रहने : नेपाल अधिराज्यको कुनै भागमा शान्ति र सुव्यवस्था कायम गर्ने प्रयोजनको लागि शाही नेपाली सेना सञ्चालन भएको अवस्थामा शाही नेपाली सेना सञ्चालन भएको अवधिभर सम्बन्धित ठाउँका सशस्त्र प्रहरी शाही नेपाली सेनाको नियन्त्रणमा रहनेछन् ।

परिच्छेद-३

सेवाका शर्तहरू

९. सेवाका पद र पदावधि : (१) सशस्त्र प्रहरी सेवामा सशस्त्र प्रहरी महानिरीक्षक र तोकिए बमोजिमका अन्य पदहरू रहनेछन् ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(२) सशस्त्र प्रहरी महानिरीक्षकको पदावधि चार वर्षको हुनेछ र अन्य राजपत्राङ्कित अधिकृतहरूको पदावधि आवश्यकता अनुसार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१०. पदपूर्ति : सशस्त्र प्रहरी सेवाको पदपूर्ति तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

११. सशस्त्र प्रहरी सेवा आयोग : (१) सशस्त्र प्रहरी सेवाको खुल्ला प्रतियोगिताद्वारा पूर्ति हुने पदमा नियुक्तिका लागि अख्तियारवाला समक्ष सिफारिस गर्न देहाय बमोजिमका अध्यक्ष तथा सदस्यहरू रहेको सशस्त्र प्रहरी सेवा आयोगको गठन हुनेछ :-

(क) लोक सेवा आयोगको अध्यक्ष वा निजले तोकेको लोक सेवा आयोगको सदस्य - अध्यक्ष

(ख) श्री ५ को सरकारको सेवामा बहाल रहेका विशिष्ट श्रेणीका अधिकृतहरूमध्येबाट श्री ५ को सरकारले तोकेको व्यक्ति - सदस्य

(ग) सचिव, गृह मन्त्रालय - सदस्य

(घ) प्रतिनिधि (विशिष्ट श्रेणी), शाही नेपाली सेना - सदस्य

(ङ) सशस्त्र प्रहरी महानिरीक्षक - सदस्य-सचिव

(२) आयोगको अध्यक्ष तथा सदस्यको पदावधि चार वर्षको हुनेछ र निजहरू पुनर्नियुक्तिका लागि योग्य हुनेछन् ।

(३) आयोगको अध्यक्ष तथा सदस्यको पारिश्रमिक, सेवाका शर्त र सुविधा सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(४) आयोगले निर्धारण गरेको प्रक्रिया र आधारमा उम्मेदवारको उपयुक्तता जाँची नियुक्तिको लागि अख्तियारवाला समक्ष सिफारिस गर्नेछ ।

(५) आयोगले आफ्नो कार्यविधि आफै निर्धारण गर्नेछ ।

(६) आयोगको अन्य काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(७) आयोगले आफ्नो काम, कर्तव्य र अधिकारमध्ये कुनै काम, कर्तव्य र अधिकार आफ्नो कुनै सदस्य वा श्री ५ को सरकारको कर्मचारीलाई तोकिएको शर्तको अधीनमा रही प्रयोग तथा पालन गर्ने गरी सुम्पन सक्नेछ ।

१२. आयोगको सिफारिसमा नियुक्ति हुने : सशस्त्र प्रहरी सेवाको खुल्ला प्रतियोगिताद्वारा पूर्ति हुने पदमा आयोगको सिफारिसमा नियुक्ति गर्नु पर्नेछ ।

१३. नियुक्ति गर्ने अधिकारी : राजपत्राङ्कित अधिकृतको नियुक्ति श्री ५ को सरकारले र अन्य सशस्त्र प्रहरीको नियुक्ति तोकिएको अधिकारीले गर्नेछ ।

१४. उम्मेदवार हुन चाहिने योग्यता : खुल्ला प्रतियोगिताद्वारा पूर्ति हुने सशस्त्र प्रहरी सेवाको पदमा उम्मेदवार हुन चाहिने न्यूनतम शैक्षिक योग्यता र अन्य योग्यता तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१५. सरुवा र बढुवा : सशस्त्र प्रहरीको सरुवा र बढुवा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१६. स्थानान्तरण गर्न सक्ने : (१) यस परिच्छेदमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि आयोगको गठन नभएसम्मको लागि श्री ५ को सरकारले शाही नेपाली सेनाको आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।
(२५)

बहालवाला सैनिक तथा अन्य प्रहरी सेवाका बहालवाला प्रहरीलाई सशस्त्र प्रहरी सेवामा स्थानान्तरण गरी पदस्थापन गर्न सक्नेछ र यसरी सशस्त्र प्रहरी सेवामा पदस्थापन भएका सैनिक तथा अन्य प्रहरीको सेवा सशस्त्र प्रहरी सेवामा गणना हुनेछ ।

(२) सशस्त्र प्रहरीलाई शाही नेपाली सेना वा अन्य प्रहरी सेवामा स्थानान्तरण गरिने छैन र आयोगको गठन भएपछि शाही नेपाली सेनाका सैनिक तथा अन्य प्रहरी सेवाका प्रहरीलाई पनि सशस्त्र प्रहरी सेवामा स्थानान्तरण गरिने छैन ।

१७. शपथ ग्रहण : पहिलोपटक नियुक्ति भई आफ्नो कार्यभार सम्हाल्नु अघि प्रत्येक सशस्त्र प्रहरीले तोकिए बमोजिमको ढाँचामा शपथ ग्रहण गर्नु पर्नेछ ।

१८. पदाधिकार कायम रहने : देहायको अवस्थामा सशस्त्र प्रहरीको आफ्नो पदमाथिको पदाधिकार कायम रहनेछ :-

- (क) आफ्नो पदमा कामकाज गरिरहँदासम्म,
- (ख) सरुवा भई कार्यभार सम्हाल्न पाइने म्यादसम्म,
- (ग) विदामा बसेको अवधिभर,
- (घ) निलम्बनमा रहेको अवधिभर,
- (ङ) श्री ५ को सरकारद्वारा तोकिएको काम गरुञ्जेलको अवधिभर,
- (च) अन्य पदमा कायम मुकायम भई काम गरेको अवधिभर ।

१९. विभागीय कारबाही, सजाय र पुनरावेदन : (१) सशस्त्र प्रहरीले आफ्नो कर्तव्य पालन गर्दा असावधानी वा लापरवाही गरेमा वा कुनै कर्तव्य पालन गर्नुबाट बच्नको अधिकारकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरि, निष्ठा लागु हुनेछ।

लागि कुनै बहाना गरेमा वा आफ्नो कर्तव्य पालन गर्न असक्षम भएमा वा अनुशासन भङ्ग गरेमा वा तोकिए बमोजिमको कुनै अनुचित आचरण गरेमा वा दफा २४ बमोजिमको कर्तव्यको पालना नगरेमा वा दफा २७ बमोजिमको अपराध गरेमा वा तोकिएको अन्य अवस्थामा त्यस्तो सशस्त्र प्रहरीलाई कसूरको मात्रा अनुसार भविष्यमा सरकारी सेवाको लागि अयोग्य ठहरिने गरी सेवाबाट बरखास्त गर्न, भविष्यमा सरकारी सेवाको लागि अयोग्य नठहरिने गरी सेवाबाट हटाउन वा तोकिए बमोजिमको अन्य विभागीय सजाय गर्न सक्नेछ ।

(२) सशस्त्र प्रहरीलाई विभागीय सजायको आदेश दिने अधिकार अख्तियारवालालाई हुनेछ ।

(३) उपदफा (१) ले दिएको अधिकारको सर्वसामान्यतामा प्रतिकूल असर नपर्ने गरी सशस्त्र प्रहरीलाई विभागीय सजायको आदेश दिने अधिकारी तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(४) उपदफा (२) वा (३) बमोजिम विभागीय सजायको आदेश दिन पाउने अधिकारीले उपदफा (१) बमोजिम सजायको आदेश दिँदा सजायको आदेश दिनु पर्ने कारण तथा आधार सहितको अभियोग, सो सम्बन्धमा जाँचबुझ गरेको ब्यहोरा, निजलाई सफाइको मौका दिइएकोमा निजको सफाइको जिकिर र सो जिकिर बमोजिम थप केही बुझिएको भए सो सम्बन्धमा समेत आफ्नो राय ठहर लेखी र सफाइको मौका नदिइएकोमा सो मौका दिन मनासिब नपरेको कारण, आधार र अवस्था समेत देखाई ब्यहोरा खुलाइएको पर्चा खडा गरी सही गरी मिसिल सामेल राख्नु पर्छ ।

(५) सशस्त्र प्रहरीलाई दिइएको विभागीय सजायको आदेश उपर तोकिएको अधिकारी समक्ष पुनरावेदन लाग्नेछ ।

(२७)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएको छ, मात्र लागु हुनेछ।

२०. निलम्बन गर्ने : (१) दफा १९ बमोजिम विभागीय कारबाहीमा परेको सशस्त्र प्रहरीलाई सजायको आदेश दिन पाउने अधिकारीले तोकिएको अवधिसम्म निलम्बन गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निलम्बन गर्नु अघि त्यस्तो सशस्त्र प्रहरीलाई सजायको आदेश दिने अधिकारीले निःशस्त्र गराउनेछ ।

(३) सशस्त्र प्रहरी देहायको अवस्थामा स्वतः निलम्बन भएको मानिनेछ :-

(क) दफा २७ बमोजिमको अपराधको आरोप लागेको सशस्त्र प्रहरी पक्राउ परेको भए पक्राउ परेको मितिबाटै र पक्राउ नपरेको भए मुद्दा दायर गर्ने निर्णय भएको मितिदेखि,

(ख) कुनै फौजदारी अभियोगमा गिरफ्तार भै थुनिएकोमा त्यसरी थुनिएको अवधिभर ।

(४) कुनै सशस्त्र प्रहरी सरकारी कामको सम्बन्धमा वा श्री ५ को सरकारको तर्फबाट भएको कारबाहीको फलस्वरूप निलम्बन भएमा सो निलम्बनको अवधिभर निजले खाई पाई आएको तलबको आधा तलब मात्र पाउनेछ ।

तर लागेको आरोप प्रमाणित नभई निजले सफाई पाएमा निलम्बन रहेको अवधिमा आधा तलब पाएको भए सो कट्टा गरी र नपाएको भए पूरा तलब (तलब वृद्धि हुने भएमा सो समेत) पाउनेछ । कसूरदार ठहरिएमा निलम्बन भएको मितिदेखिको बाँकी तलब पाउने छैन ।

(५) कुनै सशस्त्र प्रहरी उपदफा (४) मा उल्लिखित कारण बाहेक अन्य कुनै कारणबाट निलम्बन रहन गएको रहेछ भने निजले त्यसरी निलम्बन रहेको अवधिको तलब पाउने छैन ।

२१. मनमानी बर्खासी इत्यादिबाट बचाउ : कुनै सशस्त्र प्रहरीलाई विभागीय सजाय गर्दा देहायको अवस्थामा बाहेक निजलाई सो गर्नु नपर्ने कारण देखाउन मनासिब अवधि तोकी सफाइको मौका दिनु पर्नेछ :-

(क) नैतिक पतन देखिने फौजदारी अभियोगमा कसूरदार ठहरी अदालतबाट कैदको सजाय पाएको,

(ख) दफा २७ बमोजिमको अपराध ठहरी कैदको सजाय पाएको, वा

(ग) सफाइको मौका दिन मनासिब नपर्ने अवस्था देखाई ब्यहोरा खोली सजाय दिने अधिकारीले पर्चा खडा गरेको ।

२२. मुद्दा चलाउन बाधा नपर्ने : कुनै सशस्त्र प्रहरीले यो ऐन वा अन्य प्रचलित कानून बमोजिम कसूर ठहरिने अपराध गरेमा त्यस्तो प्रहरी उपर दफा १९ बमोजिम विभागीय कारबाही वा सजाय भएकै कारणले मात्र यो ऐन वा अन्य प्रचलित कानून बमोजिम निजलाई मुद्दा चलाउन र सजाय गर्नमा बाधा पुर्‍याएको मानिने छैन ।

२३. तलब, भत्ता तथा अन्य सुविधा र सेवाका अन्य शर्तहरू : सशस्त्र प्रहरीको तलब, भत्ता तथा अन्य सुविधा र सेवाका अन्य शर्तहरू तोकिए बमोजिम हुनेछन् ।

परिच्छेद-४

सशस्त्र प्रहरीको कर्तव्य र अधिकार

२४. सशस्त्र प्रहरीको कर्तव्य र अधिकार : (१) सशस्त्र प्रहरीको कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) प्रत्येक सशस्त्र प्रहरी हरहमेशा ड्यूटीमा रहेको मानिनेछ र निजले जुनसुकै बखत खटाइएको स्थानमा गई आफ्नो जिम्मेवारी पूरा गर्नु पर्नेछ ।

(ख) आफूभन्दा माथिको दर्जाका सशस्त्र प्रहरीको आज्ञा तदारुकताका साथ पालन गर्नु पर्नेछ ।

(ग) प्रत्येक सशस्त्र प्रहरी आफूलाई वा आफ्नो टोलीलाई सुम्पिएको कामप्रति सचेत र सतर्क रहनु पर्नेछ ।

(घ) यो ऐन र यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियममा उल्लेख भएका तथा अन्य प्रचलित कानून बमोजिम निजले गर्नु पर्ने भनी उल्लेख भएका अन्य काम गर्नु निजको कर्तव्य हुनेछ ।

(२) सशस्त्र प्रहरी अधिकृतले आफू खटिएको क्षेत्रको कुनै घर, ठाउँ वा सवारी साधनमा प्रचलित कानून बमोजिम निषेधित वस्तु वा अपराधमा संलग्न व्यक्ति रहे बसेकोछ भनी शङ्का गर्नु पर्ने पर्याप्त र मनासिब आधार भएमा प्रचलित कानून बमोजिम त्यस्तो घर, ठाउँ वा सवारी साधनको खानतलासी गर्न र आपराधिक क्रियाकलापमा संलग्न व्यक्तिलाई पक्राउ गरी यथाशक्य चाँडो स्थानीय अन्य प्रहरीलाई सुम्पन सक्नेछ ।

२५. माथिको दर्जाको सशस्त्र प्रहरीको अधिकार : सशस्त्र प्रहरीले यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम बमोजिम पाएको अख्तियार निजभन्दा माथिको दर्जाको सशस्त्र प्रहरीले आफू खटिएको क्षेत्रमा प्रयोग गर्न पाउनेछ ।

२६. असल नियतले गरेको कामको वचाउ : सशस्त्र प्रहरीले यो ऐन र यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम बमोजिम गर्नु पर्ने कर्तव्य पालन गर्दा वा पाएको अख्तियार प्रयोग गर्दा असल नियतले गरेकोमा सजायको भागी हुने छैन ।

परिच्छेद-५

अपराध र सजाय

२७. कैदको सजाय हुने अपराधहरू : (१) देहायका अपराध गर्ने सशस्त्र प्रहरीलाई सर्वस्व सहित जन्मकैदको सजाय हुनेछ :-

(क) सशस्त्र विद्रोहमा सरीक भएमा,

(ख) नेपाल अधिराज्यको सार्वभौमसत्ता वा प्रादेशिक अखण्डता वा अक्षुण्णतामा खलल पर्न सक्ने गरी घृणा, द्वेष वा अवहेलना हुने गरी लेखेर, बोलेर वा संकेतद्वारा वा अरु कुनै किसिमबाट कुनै काम कुरा गरे गराएमा,

(ग) आफ्नो जिम्मामा रहेको सरकारी वा कसैको हातहतियार वा खरखजाना बेच बिखन गरेमा वा कुनै प्रकारबाट अरु कसैलाई सुम्पिएमा,

(घ) आफ्नो प्रयोगको निमित्त लिई राखेको वा आफूले जिम्मा लिई राखेको हातहतियार खरखजाना लिई भागेमा,

(ङ) आतङ्ककारी गतिविधिलाई प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपमा सघाएमा,

(च) सुरक्षासंग सम्बन्धित सूचना तथा खबरहरू राष्ट्रिय वा अन्तर्राष्ट्रिय अनाधिकारिक व्यक्ति संस्था वा

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

समूहलाई उपलब्ध गराएमा वा
उपलब्ध गराउन प्रयास गरेमा वा
अन्य कसैलाई त्यस्तो गर्न दुरुत्साहन
गरेमा ।

(२) देहायका अपराध गर्ने सशस्त्र प्रहरीलाई सात
वर्षदेखि बाह्र वर्षसम्म कैदको सजाय हुनेछ :-

(क) सशस्त्र विद्रोह गर्ने उद्योग गरेमा,

(ख) आफू खटिएको वा आफूले रक्षा
गर्नु पर्ने सार्वजनिक महत्वको भवन,
संरचना वा स्थल, कार्यालय वा
अन्य कुनै स्थानमा हुलदङ्गा गरेमा वा
आक्रमणकारीले आक्रमण गरेका
बखत नामर्दिपन देखाई भागेमा,

(ग) लुट्ने अभिप्रायले कुनै घर वा कुनै
ठाउँ भत्काए, फोरे वा कुनै
किसिमले धनमाल लुटेमा वा हानी,
नोक्सानी वा क्षति गरेमा ।

(३) देहायका अपराध गर्ने सशस्त्र प्रहरीलाई पाँच
वर्षदेखि सात वर्षसम्म कैदको सजाय हुनेछ :-

(क) ड्यूटीमा रहेको वा नरहेको भए
पनि माथिको दर्जाको सशस्त्र प्रहरी
वा सुरक्षासंग सम्बन्धित अधिकार
प्राप्त अन्य अधिकारी भन्ने थाहा
पाएपछि वा थाहा हुने मनासिब
आधार हुँदा हुँदै आपराधिक बल
प्रयोग गरेमा वा गर्ने उद्योग गरेमा,

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागू हुनेछ।
(३२)

(ख) सशस्त्र विद्रोहको षड्यन्त्र वा उद्योग गरेको थाहा पाएर पनि आफूभन्दा माथिको दर्जाको वा उच्च पदाधिकारीलाई यथाशक्य चाँडो खबर वा सूचना नदिएमा,

(ग) श्री ५ को सरकार वा श्री ५ को सरकारको काम कारबाहीप्रति खलल पर्न सक्ने गरी घृणा, द्वेष वा अवहेलना हुने गरी लेखेर वा वचन वा आकार र चिन्हद्वारा कुनै काम कुरा गरे गराएमा,

(घ) आफ्नो जिम्मामा रहेको थुनुवा वा कैदीलाई जानी जानी भाग्न दिएमा वा भगाएमा ।

(४) देहायका अपराध गर्ने सशस्त्र प्रहरीलाई तीन वर्षदेखि पाँच वर्षसम्म कैदको सजाय हुनेछ :-

(क) आफूभन्दा माथिको दर्जाको सशस्त्र प्रहरीले दिएको आदेश पालन नगरेमा,

(ख) आफ्नो जिम्मामा वा कमानमा रहेका व्यक्तिहरूको संख्या वा अवस्था वा नगदी वा जिन्सीको जानी जानी झूठो विवरण पेश गरेमा,

(ग) कुनै राजनैतिक संगठन वा दलको सदस्यता ग्रहण गरेमा वा राजनीतिक उद्देश्यले आयोजित जुलुस वा प्रदर्शनमा भाग लिएमा

- (घ) आफ्नो जिम्मामा रहेका हातहतियार, खरखजाना वा सवारी साधन वा नगदी वा जिन्सी सामानको दुरुपयोग गरेमा, लापरवाहीपूर्वक हराएमा, बिगारेमा वा भत्काएमा,
- (ङ) आफ्नो जिम्माको सरकारी सम्पत्ति वा सरसामान लिई भागेमा,
- (च) अर्काको सम्पत्ति वा सामान जबर्जस्ती गरी लिएमा,
- (छ) मुलुकको धार्मिक र सामाजिक सद्भाव खलबल्याउन सहयोग पुऱ्याएमा,
- (ज) सशस्त्र प्रहरी बलको सेवाबाट भागेमा,
- (झ) आफूलाई नियुक्त गर्न अख्तियार पाएका अधिकारीको इजाजत बिना राजीनामा गरेमा वा आफ्नो पदको कर्तव्य पालन गर्न छाडेमा ।

परिच्छेद-६

सशस्त्र प्रहरी विशेष अदालत र पुनरावेदन

२८. सशस्त्र प्रहरी विशेष अदालतको गठन : (१) परिच्छेद-५ अन्तर्गत सजाय हुने कसूर सम्बन्धी मुद्दाको शुरु कारवाही र किनारा गर्न श्री ५ को सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी एउटा सशस्त्र प्रहरी विशेष अदालत गठन गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम गठित सशस्त्र प्रहरी विशेष अदालतको मुकाम काठमाडौं उपत्यकामा रहनेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको सशस्त्र प्रहरी विशेष अदालतमा न्याय सेवाको विशिष्ट श्रेणीको अधिकृतको अध्यक्षतामा सशस्त्र प्रहरी सेवाको कम्तीमा प्रहरी नायव महानिरीक्षकसम्मको प्रहरी अधिकृत एकजना र गृह मन्त्रालय वा सो अन्तर्गतको एकजना कम्तीमा सहसचिव स्तरसम्मको अधिकृत सहित तीनजना सदस्यहरू रहनेछन् ।

२९. गिरफ्तारी र हिरासतमा राख्ने : (१) परिच्छेद-५ अन्तर्गतको कुनै कसूरको अभियोग लागेको कुनै सशस्त्र प्रहरीलाई निजभन्दा माथिको जुनसुकै दर्जाको सशस्त्र प्रहरी अधिकृतको आदेशले गिरफ्तार गरी हिरासतमा राख्न सकिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम हिरासतमा राख्नुभन्दा अघि त्यस्तो सशस्त्र प्रहरीलाई निःशस्त्र गरिनेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम गिरफ्तार गरी हिरासतमा राखिएकोमा त्यसको सूचना यथाशक्य चाँडो अभियुक्त कार्यरत रहेको निकायको प्रमुख र सशस्त्र प्रहरी महानिरीक्षकलाई दिनु पर्नेछ ।

३०. बयान लिने र साक्षी प्रमाण बुझ्ने व्यवस्था : (१) सशस्त्र प्रहरी विशेष अदालतले मुद्दासंग सम्बन्धित अभियुक्तको बयान लिई मिसिल सामेल राख्नेछ ।

(२) मुद्दाको सुनवाइको क्रममा कुनै लिखत प्रमाण बुझ्नु परेमा सशस्त्र प्रहरी विशेष अदालतले सो प्रमाण पेश गर्न सम्बन्धित निकाय वा अधिकारीलाई आदेश दिन सक्नेछ र सो निकाय वा अधिकारीले पनि निर्धारित समयभित्र माग बमोजिमको लिखत प्रमाण पेश गर्नु पर्नेछ ।

(३) मुद्दाको सुनुवाइको क्रममा कुनै साक्षीबाट केही बुझ्नु पर्ने देखेमा सशस्त्र प्रहरी विशेष अदालतले त्यस्तो साक्षीलाई समाह्वान जारी गरी बुझ्न सक्नेछ ।

तर बुझ्नु पर्ने साक्षीलाई बोलाउँदा अनावश्यक ढिलाई वा खर्च हुने वा असुविधा हुने सशस्त्र प्रहरी विशेष अदालतलाई लागेमा बन्द सवाल गरी साक्षी रहेको वा बसेको जिल्लाको प्रमुख जिल्ला अधिकारीले साक्षी बुझी पठाउने गरी सशस्त्र प्रहरी विशेष अदालतले आदेश गर्न सक्नेछ ।

(४) सशस्त्र प्रहरी विशेष अदालतको अन्य कार्यविधि तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

३१. मुद्दा किनारा गर्न पर्ने अवधि : सशस्त्र प्रहरी विशेष अदालतले मुद्दामा साक्षी बुझेको मितिले सामान्यतया नब्बे दिनभित्र मुद्दाको किनारा गरिसक्नु पर्नेछ ।
३२. थुना र कारागार सम्बन्धी व्यवस्था : सशस्त्र प्रहरी विशेष अदालतको आदेश बमोजिम अभियुक्तलाई मुद्दाको पुर्पक्षको सिलसिलामा थुनामा राख्नु परेमा वा फैसला बमोजिम कारागारमा राख्नु परेमा श्री ५ को सरकारले नेपाल अधिराज्यको जुनसुकै कारागारमा पनि थुन्न पठाउन सक्नेछ ।
३३. पुनरावेदन सम्बन्धी व्यवस्था : सशस्त्र प्रहरी विशेष अदालतले गरेको निर्णयमा चित्त नबुझ्नेले पैंतीस दिनभित्र सम्बन्धित पुनरावेदन अदालत समक्ष पुनरावेदन गर्न सक्नेछ ।
३४. समन्वय समिति : (१) नेपाल अधिराज्यभित्र शान्ति र सुव्यवस्था कायम गर्ने कार्यमा सशस्त्र प्रहरी र अन्य प्रहरी संगठनको बीच सामञ्जस्यता ल्याउन र समन्वय गर्न केन्द्रमा गृह मन्त्रालयको सचिवको संयोजकत्वमा प्रहरी महानिरीक्षक र सशस्त्र प्रहरी महानिरीक्षक सदस्य रहेको एक समन्वय समिति रहनेछ ।

(२) उपदफा (१) को प्रयोजनको लागि क्षेत्रीय तथा जिल्लास्तरमा पनि तोकिए बमोजिमका पदाधिकारीहरू रहेको समन्वय समिति रहन सक्नेछ ।

(३) उपदफा (१) र (२) बमोजिमको समन्वय समितिले आफ्नो कार्यविधि आफैं व्यवस्थित गर्नेछ ।

३५. अधिकार प्रत्यायोजन : यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम बमोजिम अधिकार प्राप्त अधिकारीले आफूलाई प्राप्त अधिकार आफ्नो जिम्मेवारीमा आफूभन्दा मुनीको अधिकृतलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

३६. नियम बनाउने अधिकार : यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्नको लागि श्री ५ को सरकारले आवश्यक नियम बनाउन सक्नेछ ।

३७. बचाउ : (१) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यस ऐनमा लेखिए जति कुरामा यसै ऐन बमोजिम हुनेछ ।

(२) मिति २०५७ साल माघ ९ गते जारी भएको सशस्त्र प्रहरी अध्यादेश, २०५७ बमोजिम भए गरेको काम कारबाही यसै ऐन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

३८. सशस्त्र प्रहरी अध्यादेश, २०५७ निष्क्रिय भएपछि त्यसको परिणाम : सशस्त्र प्रहरी अध्यादेश, २०५७ निष्क्रिय भएपछि अर्को अभिप्राय नदेखिएमा सो निष्क्रियताले,-

(क) सो अध्यादेश निष्क्रिय हुँदाको बखत चल्ती नभएको वा कायम नरहेको कुनै कुरा पनि जगाउने छैन ।

(ख) सो अध्यादेश बमोजिम चालू भएको कुरा वा सो बमोजिम रीत पुऱ्याई अघि नै गरिएको कुनै काम वा भोगिसकेको कुनै कुरालाई असर पार्ने छैन ।

- (ग) सो अध्यादेश बमोजिम पाएको, हासिल गरेको वा भोगेको कुनै हक, सुविधा, कतंव्य वा दायित्वमा असर पार्ने छैन ।
- (घ) सो अध्यादेश बमोजिम गरिएको कुनै दण्ड, सजाय वा जफतलाई असर पार्ने छैन ।
- (ङ) माथि लेखिएको कुनै त्यस्तो हक, सुविधा, कतंव्य, दायित्व वा दण्ड सजायका सम्बन्धमा गरिएको कुनै काम कारवाही वा उपायलाई असर पार्ने छैन र उक्त अध्यादेश कायम रहे सरह त्यस्तो कुनै कानूनी कारवाही वा उपायलाई पनि शुरू गर्न, चालू राख्न वा लागू गर्न सकिनेछ ।

लालमोहर सदर मिति: २०५८।१।६।४

आज्ञाले,
उदय नेपाली श्रेष्ठ
श्री ५ को सरकारको सचिव